

**Balatonkenese Város
Polgármestere**

8174 Balatonkenese, Béri B. Á. tér 1.
Postacím: 8174 Balatonkenese, Pf. 1.
Telefon: (+36-88) 481 087
Telefax: (+36-88) 481 741
Honlap: www.balatonkenese.hu
E-mail: hivatal@balatonkenese.hu

ELŐTERJESZTÉS

**Balatonkenese Város Önkormányzata Képviselő-testületének
2017. február 23. napján tartandó soron következő ülésére**

Ügyiratszám: 64/2017/ág., előzmény: 564/2016/ág.

Tárgy: Balatonkenesei Értéktár Bizottság módosított javaslatának megtárgyalása

Előterjesztő: Tömör István polgármester

Törvényességi szempontból megvizsgálta: Jurics Tamás jegyző

Előkészítette: Virág Anikó

Melléklet: Helyi értékek módosítása

Tisztelt Képviselő-testület!

A Képviselő-testület 2015. február 25-én 63/2015. (II. 25.) számú határozatával létrehozta a Balatonkenesei Értéktár Bizottságot.

A Bizottság munkája és ülései alapján a Balatonkenesei Értéktárba javasolt helyi értékek kidolgozásra kerültek, az erről készült anyagot a Képviselő-testület 2016. november 24-i ülésén megtárgyalta.

Az ülésen jelen levők részéről felmerültek kérdések, javaslatok az anyaggal kapcsolatban. A Képviselő-testület határozatba foglalta, hogy a dokumentum kiegészítésre szorul, illetve pontosítani szükséges és felkérte az Értéktár Bizottságot, hogy a javításokat végezze el és ezt követően nyújtsa be a Képviselő-testület felé.

A javításokat a Balatonkenesei Értéktár Bizottság elkészítette, melyet jelen előterjesztés mellékleteként csatolok.

Kérem a Tisztelt Képviselő-testületet, hogy a Balatonkenesei Értéktárba javasolt helyi értékeket a módosításokkal együtt újra megvitatni és arról a határozat-tervezet szerint döntést meghozni szíveskedjen.

Balatonkenese, 2017. február 15.

Tisztelettel:

Jurics Tamás
jegyző

Tömör István
polgármester

Határozat-tervezet:

Balatonkenese Város Önkormányzata Képviselő-testületének
...../2017. (II. 23.) határozata

Balatonkenesei Értéktár Bizottság javaslatának megtárgyalásáról

1. Balatonkenese Város Önkormányzatának Képviselő-testülete a Balatonkenesei Értéktár Bizottság módosító javaslatát megtárgyalta és azt az előterjesztés melléklete szerinti tartalommal elfogadja / az alábbi kiegészítésekkel fogadja el: / nem fogadja el.

2. A Képviselő-testület megbízza Tömör István polgármestert, hogy a határozatról az érintetteket értesítse.

Felelős: Tömör István polgármester

Határidő: 30 nap

Melléklet:

Helyi értékek módosítása

A Balatonkenesei Értéktár Bizottság által elkészített, a Képviselő-testület által 2016. november 24-én tárgyalta anyag kiegészítése.

1. ponthoz kiegészítés:

Borászat: Balatonkenese nagyhírű szőlő és bortermelő vidék volt hosszú éveken át. Ma kis gazdaságokban művelik, legnagyobb területtel a Keresztes család rendelkezik. A házaspár tagja a Kelet-Baltoni Borrendnek. Az egyesület képviseli a tájegységet és komoly elismerést szerzett a keleti medence különböző szőlőfajtáiból készült boroknak.

Az 1. pontban felsorolt helyi értékek kiegészítése az alábbi lelőhelyekkel:

Eperfa:	Kossuth – tér
Csavart fűz:	Kikötő utca
Tulipánfa:	Béri Balogh Ádám tér
Ginkgo biloba fa:	Tátorján játékvár előtti park
Tölgy:	Bajcsy-Zs. u. (a volt Sente háznál); Városháza előtt; Kikötő utca
Vadgesztenyefás:	Vasútállomás előtt

2. pont módosítása:

A 2. pont (épített környezet) bevezető szakasza változatlanul marad (1 mondat), a további felsorolás helyébe az alábbi felsorolás lép:

Református templom:

Kenese legrégebbi műemléke. 1231-ben Szentkereszt tiszteletére épült. A község reformációja óta (1544) református templomként szolgál. A gyülekezet növekedése miatt két ízben is bővíteni kellett: 1785-ben és 1820-ban. A torony alsó harmadának eredeti állapota 1739-es, 1806-ban emelték a csillaggal együtt 30 méter magasra.

Toronyórája 1807-ben készült, majd 1906-ban új óramű készült, ami ma is működőképes. Legrégibb harang a középső; 1741-ben Budán öntötték. Társait az I. világháborúban elvitték, majd 1922-ben a 300 kg-os nagyharangot és a 80 kg-os kisharangot a gyülekezet készítette.

Az orgona 1911-ben Pécsen készült; Angster József és fia műhelyében. 2011-ben újították fel és csodálatos hangzásaival sok örömet szerez a zene kedvelőinek.

A torony oldalára van erősítve a Rákóczi szilfa egy letört ága – emlékeztetőül az ellenreformáció eseményére.

A kertben Sándor Lajos népi fafaragó kopjafája a kenesei országgyűlés (1532) 450. évfordulójára készült.

A templom nyugati falán márványtábla helyezkedik el a II. világháborúban elesett református vallású katonák nevével.

Katolikus templom:

A templom alapkövét 1815. május 11-én helyezték el, majd 1819. szeptember 8-án, Kisasszony napján szentelték fel. Késő barokk stílusban épült. 1887-ben Pribék István püspök nagyméretű oltárképet adományozott a templomnak: Szoldarits Ferenc alkotását, mely ma is látható.

A templomhajó három domború mennyezete seccokkal van díszítve, melyet 1907-ben Jánosi Gusztáv apátkanonok megrendelésére Graits Endre készített.

Tornyában három harang közül a legnagyobb 6 q 8 font; Szent István és Orbán pápa képével díszítve. Veszprémben öntötték. A felújítás során elektromos órát is szereltek fel. A Táncsics u. 10. szám alatt lévő templom előtti téren 1938-ban az eucharisztikus világkongresszus tiszteletére kőkeresztet emeltek. Országos műemlékként van nyilvántartva.

Óparókia, ma Könyvtár:

A református templommal szemben álló épület közel 500 éves. A reformáció után került a református gyülekezethez, paplakként. Kenese földesurai, a jezsuiták 1748-ban elvették. Az épület alatt dupla boltíves pince található. Gerendás mennyezete, boltíves fehér falai meghitt hangulatot teremtenek az olvasáshoz. 1990 után kárpótlásként visszakerült a református egyházhoz.

Református parókia:

Ma gyülekezeti ház. 1834-ben épült késő barokk (paraszt barokk) stílusban. 160 évig lelkeszlakásként szolgált. A templommal együtt a település szimbólumává vált. Országos műemléki védeltséget élvez.

Fazsindelyes műemlék épület (Táncsics u. 25.):

A népi építészetben kuriális hatást mutató lakóház. Az oszlopos gádorú lakóházat 1858-ban építette Kocsi József. Tetőzete fazsindely, a földszinten kőboltozatos istálló, takarmánytároló és pince volt. Hosszú folyosóról nyílik a nagyszoba, konyha, kamra. 1960-ban megvásárolta a Műemlék Felügyelőség. Felújítás után 1968-ban a két kisebb helyiségben helytörténeti kiállítás volt. A többi helyiséget és az udvart a Veszprém Megyei Vendéglátás „Zsindelyes Csárdaként” üzemeltette. 1990-ben eladásra került, jelenleg magántulajdonban van.

Jánosi villa:

Jánosi Gusztáv püspöki helynök, műfordító (1841 – 1911).

1884-ben skót úri házakra emlékeztető, tornyos nyári lakként építtette. Helyén édesanyja, Geresdi Kis Mária szülői háza állt előtte. Rajongva szerette Kenesét és a Balatont. Dodó nevű vitorlásával gyakran lehetett látni a vízen. A házban gyakran megfordultak a hazai irodalmi és művészi élet jelesei. Halála után a családé lett. Az 1944 – 45-ös bombázáskor megsérült, az épületet államosították. A népnyelv „Bagolyvárként” emlegeti, mivel sokáig állt üresen. Jó lenne, ha a szépen felújított épület és az utca elfelejtené a Bagolyvár elnevezést. A bejárat mellett márványtábla hirdeti a volt építő és a felújítást végző neveit.

Tájház:

Az 1858. évi kataszteri térképen jól azonosítható a Kossuth Lajos utca 6. számú épület, a mai Tájház. Az utcavonalon áll, fésűs beépítésben; hajdani tulajdonosa Sipos Ferenc. A Balatonmelléki népi építkezés jellegzetességét viseli.

1982-ben vásárolta meg a Műemlék Felügyelőség, Vér Lászlóné honismereti szakkör vezető kérésére. A ház akkori tulajdonosa Sipos Irma, Kósa Jánosné volt. A védett porta felújítási tervét Wirth Péter készítette el. A hosszú évek gyűjtőmunkájának eredménye végre egy helyre került: 1991. június 16-án a ház tiszta szobájába került a helytörténeti anyag Kecskés József tanár úr irányításával. A többi helyiségben a paraszti háztartás eszközei találhatók. Köszönet illeti a tanulókat, az adakozókat, akiknek lelkes hozzáállása tette lehetővé a gazdag anyagot. A tárgyakat konzerválta Vér László és mutatta be hosszú évekig a látogatóknak.

Az Iparosház felújításával kézműves foglalkozásoknak is nyílt lehetőség. 2011-ben elnyerte az „Év tájháza” címet.

Javasoljuk a Veszprém Megyeri Értéktárba való felterjesztésre.

Iparosház:

1926. április 5-én a kenesei iparosok alapszabályban rögzítették a tagok szellemi művelését, ipari érdekeik előmozdítását. Az iparos kör tagjai és a pártoló tagok elhatározása alapján, önkéntes munkájukkal vették meg 1936-ban a Kossuth u. 4. számú házat. Átalakítás után volt egy nagy terme, olvasóterme, billiárdterme, az épület alatt pince, az udvaron tekepálya. A körnek dalárdája, színjátszó köre is volt Nagy Károly tanító úr irányításával.

1949-ben feloszlatták az iparos kört, az épületet államosították. Az épület mindig a közösséget szolgálta, jó lenne, ha ma is ezt a szerepet kapná. Példa erre a Szivárvány Népdalkör, a Nyugdíjas Klub, ők már „házuknak” tekintik. A ház bejárata előtt Péterfy Gizella alkotása hívja fel a járó-kelők figyelmét Bognár István ácsmester mellszobrára és Kenese címerére.

Tatár vagy töröklidak:

A Balaton keleti partján 30 – 50 méteres meredek falú magas-part húzódik Máma-pusztától Balatonvilágosig. Balatonkenesei szakaszát Partfőnek, Magaspartnak nevezték; 1927-től az obeliszk felállítását Soós-hegynek. A hegy meredek lejtőjén kilenc üreg helyezkedik el, különböző magasságban. Az üregek keletkezését a hagyomány a tatárjáráshoz köti. A lakosság egy része itt talált menedéket az ellenség ellen. A későbbi időben török portyázók elől bújtak az üregekbe. A szegény, bajbajutott embereknek szükségülakásként is működött, de leginkább a halászok tartották eszközeiket az alacsonyabban elhelyezkedő likakban.

2014-ben Eszterhás István komoly feltárási munkát végzett és dolgozatában meg is jelenítette. (Eszterhás István tanár, speleológus: A balatonkenesei tatár-likak.)

Javasoljuk a Veszprém Megyei Értéktárba való felterjesztésre.

Nepomuki Szent János szobor:

A református egyháztól elvették a jezsuiták a paplakot. A monda szerint egy – két dühös ember, mikor meglátta a jezsuitákat az épület előtt, kocsistól belelőtték a patakba. Az incidens szerencsére jól végződött, a szerzeteseknek nem esett bajuk. Ezután került volna a kapufőre Nepomuki Szent János szobra, mint az utak, hidak, vizek védőszentje.

Az eredeti szobor homokkőből készült és a hosszú évek alatt megsérült, így a Könyvtár folyosóján látható másolatát Fésüs Károly szobrász készítette és a patak partján, a hídon áll.

Kossuth Lajos bronzszobra (Kossuth tér):

Az 1894. április 8-án alakult Kossuth Bizottság kezdeményezte a szobor felállítását. Közadakozásból Gerenday Béla és fia készítette. 1899. október 15-én Kossuth Ferenc jelenlétében avatták fel nagy ünnepség keretében. A szobor feliratát Soós Lajos költő készítette. Talapzatában az adakozók névsorát helyezték el. A 100 éves évfordulóján újra avatása volt, amikor is a környékét is megszépítették: zászlótartókat helyeztek el, 13 tuját ültettek.

Hősök kertje (Táncsics u.):

Kenese központjában a katolikus templommal szemben helyezkedik el. A déli oldalán két katona ember-nagyságú szobra látható: Farkas Béla szobrász alkotása. Az emlékmű talapzatának előlapján „A HAZÁÉRT 1914 – 1918” felirat olvasható, a két oldalán az elesett kenesei katonák nevei találhatók. A közadakozásból készült szobrot 1927. augusztus 14-én avatták fel. Az ünnepséget szervezte Csikvándy Béla ny. ezredes. A vöröskő alapú kovácsoltvas kerítés dr. gróf Festetics Sándor országgyűlési képviselő adományából készült 1934-ben.

Obeliszk Soós Lajos emlékére:

A Magas-part 175 méteres pontjára helyezte el 1927-ben a Balatoni Szövetség Soós Lajos emlékbizottsága.

A Balatonra néző oldalán a költő sorai olvashatók. Ugyanekkor a református temető déli oldalán lévő sírhelyét is felújították. A költőt a Balaton költőjének is nevezték. Csajágon született 1856. augusztus 7-én, Soós Károly református lelkész és Konkoly – Thege Johanna harmadik gyermekeként. Rokonai, később édesanyja is Kenesén élt. Így gyakran tartózkodott az igen kedvelt Balaton-parton. A Magas-part róla lett elnevezve.

Református temető:

A Bajcsy-Zsilinszki utca bal oldalát találjuk. Az 1851. évi határszabályozás idején kapta a református egyház. 1854. június 18-án szentelte fel Móricz János lelkész. Három családnak van vörösköből épült kriptája (Szánthó, Balay, Kelemen). Kuti József református lelkész emlékére Péterfy Ferenc „alakos” kopjafát faragott. Mellette a Péterfy családnak szintén áll egy kopjafa.

Német katonai temető:

A sírkert első részében, a bejáratától jobbra eső területen vannak eltemetve azok a német, magyar katonák, akik az 1944-45-ös „Balatoni csatában” estek el. A II. világháború hősi halottainak és áldozatainak emlékműve a temető bejáratától balra található. A két egymáson nyugvó vöröskő egyik oldalán katona, a másik oldalán női alak. A két figura bronzból van és születteire vannak a nevek feltüntetve. Alkotója Péterfy Gizella, felavatva 1991-ben volt.

A temető bal oldalán az 1848-49-es szabadságharc kenesei nemzetőreinek állítottak emléket. Ez Nyulasi József népi faragó alkotása, a faoszlop feladatása 2000. október 6-án volt.

Tervbe volt véve, hogy a még fellelhető 100 éves sírköveket odagyűjtjük, de ez csak részben valósult meg.

Katolikus temető:

A temető ma a város gondozásában van. A városközponttól délre, a Széchenyi utca mentén fekszik. Valamikor itt volt a falu vége. Kevés üres hely van. A halottas házat először 1980-81-ben a helyi iparosok újították fel, majd 2014-ben a városgondnokság dolgozói térkövekkel látták el a bejáratot és az épület elé előtetőt építettek.

A házzal szemben egy harangláb halottak napján szólal meg és az emlékezés virágait, valamint a gyertyákat azok helyezik bele, akiknek hozzátartozói távol idegenben vannak eltemetve.

1956-os emlékmű (Bakó liget):

Az 1956 novemberében állított, de leromlott emlékkő helyére állította Kenese lakossága a rendszerváltás után az 56-os forradalom hőseinek tiszteletére.

Kisfaludy gőzhajó kikötésének emlékére:

1846. október 18-án gróf Széchenyi Istvánnal a fedélzetén Kenesén kötött ki az első útján a balatoni gőzhajó. A facölöpös kikötőt Clark Ádám tervezte. A 150 éves évfordulóra 2006-ban állította a Faluvédő Egyesület.

Helyi épített értékek közé javasolt lakóházak, épületek:

Nádtetős parasztházak:

Kossuth u. 23., 28., 37.

Bajcsy-Zs. u. 3. (Péterfy Gizella alkotóháza)

Bajcsy-Zs. u. 38. (Cecző ház)

Batthyányi u. Régi posta

Széchenyi u. 18. Öcsi János portája

Kossuth u. 25. (Hári Antal portája)

Óvoda u. 8. Az épületet a református egyház építette a Kerkápoly Bodás Alapítványtól kapott pénzből 1938-ban. Itt működött Kenese első óvodája Kádár Ilona, a köztisztletnek örvendő óvónő vezetésével. A folyosó falán lévő márványtábla őrzi emlékét.

Egészségház, Táncsics u. 3.: dr. Saáry István nevét vette fel. A doktor úr 1929-től 1975-ig lakott a házban, az alsó szinten volt a rendelője. Lelkiismeretes munkája, az embereket ismerő, a kulturális életben való tevékenykedése méltán vívta ki az utókor tiszteletét.

Kultúra Háza, Táncsics u. 24. (Csikvándy Béla ny. ezredes háza volt)

Táncsics u. 18. (Fülöp ház)

Balaton út 57. (dr. Vitál Gyula villája, a volt Gyógyszertár)

Balaton út 51., 53.

Parti sétány ikervilla

Fürdő u. 2. (Pilinszky János nyaralója)

Bajcsy-Zs. u. 39. (Koncz villa)

Soós Lajos u. 21. (Szánthó jegyző, dr. Völgyesi Istvánné háza)

Fő u. 26. (Kis András háza)

Fő u. 39. (Pataki ház)

Fő u. 41. (Bakó ház)

Kikötő u. Halásztanya a Honvéd Kempingben

Kikötő u. Halászcserda, Marina Port

Fő u. 25. (Dull ház)

Arany J. u. 3. (dr. Bognár Elek nyaralója)

Balaton út 4. Vasútállomás

Balaton út Vasúti őrház

Kikötő u. 47. Vasúti őrház

Kikötő u. 22. Rády villa (vasúti talpfákból készült). Rády József a magyar vívósport jeles tagja volt. Az 1924-es párizsi olimpián 2. helyezettek, 1928-ban Amszterdamban elsőek. Visszavonulása után sem lett hűtlen a sporthoz. Kenesei nyaralójában pihent családjával. Az utókor őrzi emlékét. Az iskola sportkedvelő diákjai egyesületüket róla nevezték el. A sportcsarnok előcsarnokában látható kardja és a Fésűs Károly szobrász által készített domborműve.

Védelem alá javasolt pincék:

Katona J. u. 6. Öcsi János pincéje

Bocskai u. vége Horváth pince

Fő u. vége Bakó pince (volt Paprika Csárda)

József A. u. 25. Körmendi pince

Öreghegy: Kocsis pince, Pillók pince

Kegyeleti emlékek a református temetőben:

Soós Lajos sírja

Jónás János, a Kossuth Bizottság elnöke

Fazekas Mihály tanító

Cseke család sírja

Czakó Gyula és családja

Csizmadia Károly parasztköltő

Kádár Ilona óvónő

Molnár Gyula lelkész

Fáber Kovács Gyula lelkész

Szabó Endréné óvónő

Kuti József és felesége

Magyar katonák emlékköve

Manó majornál elesett katonák keresztje

Kegyeleti emlékek a katolikus temetőben:

Jánosi Gusztáv

Németh Árpád plébános

Mikó Imre plébános

Szentgáli Károly földrajz tudós

Csikvándy Béla

Arany Margit

Magyar katonák kőkeresztjei

Az 1919-es emlékoszlop

Kállai Béla '56-os tanár

3. pont módosítása:

A 3. pontban foglaltak változatlanul hagyása mellett az alábbiakkal egészül ki:

Szellemi javak:

Kossuth Bizottság 1894. április 8-i keltezésű jegyzőkönyve.

Soós Lajos verses kötetei, kéziratai, tankönyvei, tárgyi emlékei.

Jánosi Gusztávról készült festmény, mellszobor, könyvei, életrajza.

Szabó János plébános: Kenese község és a plébánia története című kiadványa (Csontos Károly kiadása)

Czakó Gyula református lelkész: Balatonkenesei református egyház története

Balatonkenesei Hírlap 1913. június 28 – 1914. szépirodalmi és társadalmi hetilap (másolata).

Újjonnan indítva: 1990.

Babay Kálmán: családi kép, levelei.

Kis András: „1000 éves Kenese” helytörténeti könyve, irodalmi munkássága.

Kecskés József: helytörténeti írásai, dokumentumfilmjei, riportjai, verseskötetei.

Váth János: Árva Kenese, írásai, családi fotók.

Csizmadia Károly parasztköltő: „Ősök nyomában” elbeszélő költeménye, családi fotói.

Szentgáli Károly: Balatonkenese (monográfia).

Képzőművészet:

Péterfy Gizella szobrász és festőművész alkotásai. Önálló tárlatai 1972 óta vannak. 1991 óta a Veszprémi Művész Céh tagja. Kenesén készült: Pilinszky János Pannó 1996; II. világháborús emlékmű 1991; A harmadik évezred kapuja (Rákóczi parkban).

Györgydeák György: kortárs képzőművész, Balatonkenesén született, itt is élt. Rajzai, különböző anyagokból készült színes szobrai megtalálhatók Veszprémben a Laczkó Dezső Múzeumban, a Művészetek Házában, a Megyei Kórházban, Balatonkenesén az Általános Iskola zsidóházában. 30 éven át alkotott, autodidakta, szabadúszó művész volt. A Veszprémi Művész Céh tagja volt. Számos elismerést kapott.

Jákfalvi József: Balatonkenesén született, hosszú évtizedekig rajzot tanított. Emlékérmeket, plaketteket tervezett, formált, majd bronzba öntette; értékes alkotásai több kiállításon nagy elismerést arattak, pl. a veszprémi Gizella Napokon, a Megyei Pedagógusok Képzőművészeti Kiállításán és a MH Amatőr Alkotó művészek tárlatán. Kenese 1000 éves évfordulójára készült emlékérmé; számos Kossuth, Széchenyi plakettje és a település címere is nevéhez fűződik.

Gál István: 1983-ban került a kenesei iskolába, mint földrajz – rajz szakos tanár. A Veszprémi Fiók Art képzőművészeti csoportnak és az Országos Képző- és Iparművészeti Társaságnak is

tagja. Festményei utazásain szerzett élményeket, a hazai tájat, a Balatont és településünk neves épületeit örökítette meg. Művészi intarziái is figyelemre méltóak.

Szivárvány Népdalkör: 1990-ben alakult. A Balaton környéki népdalok előadásával nagy elismeréseket arattak. Országos díjak tulajdonosai. Állandó szereplői rendezvényeinknek.

ifj. Sándor Lajos: Kenesén született, itt élt és dolgozott. Népi fafaragó a „Népművészet mestere” elismerés tulajdonosa.

Kiss József: asztalosmester. Szépen tervezett, megmunkált lakásberendezései elismerést vívtak ki a kiállításokon. Amatőrként alkotott váratlan haláláig.

Kovács Ervin: címfestő, ajándéktárgy készítő.

Makai Miklós: szőnyegszövő. Lakásában fiatalokat tanított a szövés mesterségére.

Védett ingatlanok:

A Balatonkenesei Horgász Egyesület a vízparton a Csónakos utcában alakította ki telephelyét. 1990-ben az akkori Egyesület elnöke, Pintér József vezetésével 99 évre kapták az Önkormányzattól a területet. Az Egyesület tagjai társadalmi munkával kezdték el az építést. Az elnök az Országos Horgász Egyesületnek is tagja volt és sok gépi segítséget kaptak. Ma már a környék egyik legszebb kikötője 28 kishajó számára van hely a cölöpös kikötőhelyen és 169 csónaknak a fastégeknél.

Bakó liget

Széchenyi park

Balaton part

Balatonkenese és Balatonfüzfő közti partszakasz (a volt „disznólejáró”)

Gesztenyefasor